

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*Меренкова Л. О., к.е.н., доцент, ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця
Науковий керівник: Ачкасова С. А., к.е.н., доцент*

Однією з найбільш перспективних галузей промисловості України є машинобудування, яке є основою для забезпечення технічного оснащення та комплексної механізації виробництва. Рівень розвитку машинобудівного комплексу впливає на конкурентоспроможність країни на світовому ринку та є основою технічного прогресу в інших галузях національної економіки. Тому для забезпечення зростання економіки країни особливу актуальність набувають питання підвищення ефективності функціонування машинобудування на основі проведення систематичного моніторингу стану машинобудівних підприємств з метою виявлення проблем їхнього розвитку та пошуку шляхів їх подолання, а також розробки ефективної фінансової стратегії.

Головне призначення фінансової стратегії полягає в такій організації діяльності підприємства, за якої напрямок його розвитку найбільшою мірою відповідає тенденціям змін в оточенні підприємства, та здійснення аналізу його внутрішнього середовища з метою визначення того, чи володіє підприємство достатніми внутрішніми силами, щоб скористатися такими зовнішніми можливостями. [1] Таким чином, під час формування фінансової стратегії машинобудівного підприємства, у першу чергу, необхідно врахувати і оцінити його зовнішнє та внутрішнє середовище.

Теоретичні підходи та методичний інструментарій стратегічного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств досліджували такі провідні науковці, І. Ансофф, І. Журавльова, В. Некрасов, М. Портер, В. Прохорова, Р. Фатхутдінов, З. Шершньова та інші. Але постійна зміна зовнішніх та внутрішніх умов функціонування підприємств машинобудування потребує перманентного оновлення результатів стратегічного аналізу для своєчасної коректування фінансової стратегії. Тому метою даного дослідження є проведення стратегічного аналізу підприємств машинобудування для отримання релевантної інформації для розробці фінансової стратегії.

Процес розробки стратегії починається з аналізу ділового середовища, комплексного дослідження факторів, які можуть впливати на економічний стан і розвиток підприємства, за трьома напрямками: аналіз макрооточення (зовнішнього середовища); галузевого ринку (проміжного середовища); внутрішнього середовища підприємства.

Макрооточення містить фактори можуть вплинути на довгостроковий розвиток суб'єкта підприємництва, основними серед яких вважають економічні, правові, політичні, соціальні, технологічні та міжнародні.

Одним з інструментів аналізу макрооточення є PEST – аналіз. PEST - це аббревіатура чотирьох англійських слів: P - Policy - політика, E - Economy - економіка, S - Society - суспільство (соціум), T - Technology - технологія.

В процесі аналізу віокремлюється чотири групи факторів впливу зовнішнього середовища. Найчастіше до цих груп відносять політичні, економічні, соціально-демографічні та техніко-технологічні фактори.

Експертним шляхом для кожного фактора встановлюємо вагу та бал. Вага фактору відображає його значущість у групі (за умови, що вплив усіх факторів однієї групи становить «1»). Бал фактора встановлюється за шкалою від 1 до 5 і відображає ступінь врахування цього фактора у діяльності суб'єкта господарювання (1 – фактор не враховується; 5 – вплив фактора максимально враховується під час розробки стратегії суб'єкта господарювання). Проведений аналіз ставить за мету виявити ті фактори зовнішнього середовища, які найбільше впливають на підприємство, а також передбачити динаміку впливу цих факторів (сприятливу чи несприятливу).

Проведений аналіз зовнішнього середовища господарювання підприємств машинобудування України за методикою PEST дозволяє зробити наступні висновки.

Політичні фактори оцінюються у 3,0 бал по результатам PEST-аналізу. Негативний вплив на діяльність підприємств машинобудування надають такі політичні фактори, як недосконала законодавча та нормативна база з високими ризиками нестабільності, а також необхідність відповідати вимогам СОТ щодо організації експортно-імпорتنих операцій та державного регулювання. Таким чином, можливості законодавчого, нормативного, митного та іншого регулювання діяльності машинобудівних підприємств обмежено рамками норм СОТ.

Найбільший вплив на діяльність підприємств машинобудування чинять економічні та технологічні фактори, що за результатами експертної оцінки отримали 3,8 та 3,6 балів з 5 відповідно.

Виходячи з результатів аналізу економічних факторів зовнішнього середовища, що впливають на машинобудування, можна зробити висновок, що для забезпечення економічного зростання машинобудівної галузі необхідно враховувати негативний вплив високої облікової ставки НБУ та відсотків за користування банківськими кредитами. Формування стратегії формування фінансових ресурсів підприємств здійснюватися в умовах обмеженості доступу до зовнішніх позикових джерел фінансування, обмеженості вітчизняних та іноземних інвестицій. Необхідно впроваджувати усебічні заходи щодо підвищення ефективності використання оборотних коштів машинобудівних підприємств, здійснювати пошук резервів зростання власного капіталу.

З чинних технологічних факторів, оцінка яких склала 3,6 балів, впливає, що потрібно модернізувати промисловість України, що значно розширить внутрішній ринок; оцінити наявний науково-виробничий потенціал у передових напрямках науки і техніки та визначити інноваційні шляхи розвитку; розробити заходи з підвищення інноваційної активності; розробити і реалізувати програми дій з відновлення активної частини основних фондів; популяризувати і стимулювати впровадження сучасних методів менеджменту.

Результати аналізу свідчать, що к найбільш впливовому соціальному фактору відноситься значний розрив між рівнем заробітної плати і рівнем потреб працівника (оцінка 1,2 балів з загальних 3,1 балів по соціальному фактору). Таким чином, необхідно підвищувати заробітну платню робітникам машинобудування спільно зі зростанням продуктивності праці, формувати привабливий імідж робітника машинобудування в очах суспільства. За таких умов можливо залучати на підприємства висококваліфікованих фахівців і

робітників. Стримуючим соціальним фактором щодо розвитку машинобудування є вплив фактору невідповідності між рівнем заробітної плати працівника підприємства з рівнем його потреб.

Серед основних проблем сучасного розвитку машинобудування в Україні слід відзначити: застарілість основних засобів на підприємствах, що негативно впливає на конкурентоспроможність, якість та собівартість машинобудівної продукції; недостатній рівень платоспроможності товаровиробників, що негативно впливає на фінансово-економічний стан підприємств машинобудування; обмежений внутрішній попит на вітчизняну продукцію; низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств; значну залежність вітчизняних підприємств від постачань вузлів, деталей та комплектуючих виробів з інших країн; неефективну політику держави щодо діяльності монополістів і посередників, що приводить до підвищення вартості матеріалів, енергоресурсів. [2]

Отже, з метою підвищення ефективності функціонування підприємств машинобудівного комплексу України доцільно впроваджувати такі заходи: здійснювати підтримку створення інноваційновиробничих кластерів та інтелектуально-інноваційних центрів з метою відновлення взаємозв'язку між науково-дослідними установами та конструкторськими підрозділами підприємств машинобудування, включення машинобудівного комплексу України в глобальні технологічні ланцюги доданої вартості; впроваджувати механізми державного замовлення на продукцію машинобудування та державної підтримки розвитку його підприємств; здійснювати переорієнтацію на виробництво конкурентоспроможної продукції; впроваджувати сучасні прогресивні технології; формувати ефективну функціональну структуру організації підприємств; використовувати економічно ефективні важелі впливу на функціонування й управління машинобудівним комплексом в умовах нестабільних суспільних процесів; вдосконалювати територіальну організацію машинобудівного комплексу; субсидіювати відсоткові ставки за кредитами, що отримані з метою технічного переоснащення підприємств. [3]

Врахування негативного та позитивного впливу факторів зовнішнього середовища, що виявлено в результаті PEST-аналізу, дозволяє обґрунтувати ефективну фінансову стратегію машинобудівних підприємств, що розробляється з урахуванням також результатів аналізу внутрішнього середовища з застосуванням інструментарію SWOT-аналізу.

Література:

1. Шульгін А. В. Стратегічний аналіз підприємств машинобудівної галузі. *Управління розвитком*. 2014. № 14 (177). С. 99–103.
2. Пігуль Н. Г., Пігуль Є. І. Сучасний стан та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 444–449. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/68.pdf. (дата звернення 20.10.2019).
3. Дикань В. Л. Комплексний підхід до управління стійким розвитком підприємств машинобудування. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 11–18.